

**Polskie Towarzystwo Badań Radiacyjnych
im. Marii Skłodowskiej-Curie
Zarząd Główny**

Siedziba: Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej
ul. Konwaliowa 7, 03-194 Warszawa

tel.: 22 8110011 w. 158, fax: 22 7470612, e-mail: ptbr@clor.waw.pl, www.ptbr.org.pl

KRS: 0000098530; REGON: 011098766; NIP: 521-32-46-377

**Rezolucja Komisji ds. Problemów Bioelektromagnetycznych Polskiego
Towarzystwa Badań Radiacyjnych im. Marii Skłodowskiej-Curie
w sprawie podwyższenia dopuszczalnych poziomów pól
elektromagnetycznych w środowisku**

Po wnikliwej analizie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku [DzU 2019, poz. 2448] dokonanej przez Komisję ds. Problemów Bioelektromagnetycznych Polskiego Towarzystwa Badań Radiacyjnych im. Marii Skłodowskiej-Curie stwierdzamy, że jego ustalenia są zbyt radykalne, oparte na niesprawdzonych hipotezach dotyczących skutków dla środowiska budowy nowych sieci radiokomunikacyjnych (opinia na ten temat w załączeniu oraz pod adresem http://ptbr.org.pl/files/Opinia_o_rozporzdzeniu_MZ_o_limitach_PEM.pdf). Uważamy, że istnieje pilna potrzeba podjęcia działań uwzględniających omówione poniżej fakty oraz rozwiązania techniczne i organizacyjne:

1. współczesna wiedza naukowa na temat mechanizmów i skutków bezpośredniego i pośredniego oddziaływania pola elektromagnetycznego (PEM) częstotliwości radiowych przekonująco dokumentuje, że PEM o poziomie niższym od limitów określonych w przedmiotowym rozporządzeniu powoduje zróżnicowane zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi;
2. prognozowane parametry właściwie skonfigurowanych sieci radiokomunikacyjnych, obecnie użytkowanych i projektowanych sieci nowej generacji, w większości przypadków umożliwiają ich efektywne funkcjonowanie przy dotrzymaniu limitów PEM obowiązujących w 2019 r., a nawet znacznie niższych. W tych lokalizacjach gdzie już w chwili obecnej poziom PEM zbliża się do limitu, należy rozważyć wdrożenie dobrych praktyk inżynierskich pozwalających na obniżenie poziomu PEM w środowisku;
3. niezależnie od ram prawnych, operatorzy i władze samorządowe powinni dołożyć najwyższej staranności, aby zgodnie z zasadą ostrożności (art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska i art. 191 ust. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (do wejścia w życie w 2009 r. traktatu lizbońskiego podstawą był art. 174 ust. 2 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską)) nie zwiększać poziomu narażenia na PEM przy wprowadzaniu nowych systemów radiokomunikacyjnych - szczególnie, gdy opracowania międzynarodowe pokazują, że wprowadzenie zaprojektowanych zgodnie z dobrą praktyką inżynierską sieci 5G może obniżyć poziom narażenia w środowisku;
4. władze państwowe powinny wspierać stosowanie zasady ostrożności i egzekwować szczegółowe uzasadnienie dla każdego przypadku wzrostu narażenia na PEM w miejscach

dostępnych dla ludności - aby nie dochodziło do takich przypadków wskutek niestaranego projektowania instalacji, czy nie stosowania dobrych praktyk inżynierskich;

5. radykalna zmiana wymagań dotyczących limitów PEM częstotliwości radiowych w środowisku [z poziomu gwarantującego ochronę przed wszystkimi rodzajami zagrożeń elektromagnetycznych, do wyższego poziomu zapewniającego ochronę jedynie przed zagrożeniami termicznymi], wprowadzona przedmiotowym rozporządzeniem jest zbyt pochopna, wobec współczesnej wiedzy o zagrożeniach elektromagnetycznych i niekonieczna z uwagi na prognozowany na najbliższe lata poziom PEM w środowisku;
6. ze względu na dopiero zapoczątkowany proces budowy nowych systemów radiokomunikacyjnych jak najszybciej należy wdrożyć intensywny proces szczegółowego przeanalizowania możliwości uzyskania w praktyce koniecznej funkcjonalności takich sieci, przy zachowaniu najniższego poziomu narażenia na PEM w środowisku. Konieczne jest także wykonanie szerokich, wielośrodkowych, miarodajnych, badań rzeczywistego poziomu środowiskowych pól elektromagnetycznych po uruchomieniu sieci testowych lub w pełni funkcjonalnych w różnych warunkach. Na podstawie wyników takich badań możliwe będzie przeprowadzenie rzetelnej, dostępnej dla społeczeństwa, analizy możliwych scenariuszy rozwoju nowych sieci w kontekście ochrony społeczeństwa przed zagrożeniami elektromagnetycznymi;
7. wnioski ze wspomnianych szerokich badań przy instalacjach testowych projektowanych i uruchamianych w różnych miastach, powinny zostać wykorzystane do opracowania katalogu dobrych praktyk konfiguracji sieci radiokomunikacyjnych i lokalizacji anten nadawczych różnego typu, prezentujących władzom lokalnym i społeczeństwu rozwiązania modelowe i konsekwencje środowiskowe ich wyboru przez operatorów i podmioty dysponujące obiektami, na których instalowane są anteny;
8. do czasu przeprowadzenia działań wskazanych w punktach [6] i [7] nowe limity PEM powinny zostać objęte *vacatio legis*, przy kontynuacji stosowania limitów PEM obowiązujących w 2019 r.;
9. wyniki działań wskazanych w punktach [6] i [7] powinny być podstawą reewaluacji założeń przyjętych przy opracowaniu przedmiotowego rozporządzenia, na podstawie niesprawdzonych hipotez dotyczących konsekwencji środowiskowych budowy nowych sieci radiokomunikacyjnych;
10. należy w trybie pilnym uzupełnić wymagania dla pominiętej w przedmiotowym rozporządzeniu grupy urządzeń radionawigacyjnych i radiolokacyjnych zarówno cywilnych jak i wojskowych. Z dniem 1 stycznia 2020 r. zaistniała sytuacja, w której dla tych dwóch grup urządzeń nie ma podstaw prawnych do oceny narażenia środowiska, koniecznej do wprowadzenia takich instalacji do użytkowania, nawet gdy przez upoważnione do tego Ministerstwo Klimatu zostanie opublikowana metodyka odpowiednich badań.

dr n. przyr. Halina Aniołczyk, Przewodnicząca Komisji ds. Problemów Bioelektromagnetycznych Polskiego Towarzystwa Badań Radiacyjnych

dr hab. inż. Paweł Bieńkowski, Politechnika Wrocławska

prof. dr hab. n. med. Alicja Bortkiewicz, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi

prof. dr hab. n. med. Grzegorz Cieślar, Śląski Uniwersytet Medyczny

dr hab. inż. Krzysztof Gryz, Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa

dr inż. Jolanta Karpowicz, Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa

dr inż. Jarosław Kieliszek, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Warszawa
prof. dr hab. inż. Roman Kubacki, Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa

dr n. med. Piotr Politański, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi

dr Małgorzata Rochalska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa

mgr inż. Stefan Różycki, emeryt, Komisja ds. Problemów Bioelektromagnetycznych PTBR

dr n. biol. Elżbieta Sobiczewska, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Warszawa

dr hab. n. med. Wanda Stankiewicz, prof. WIHE, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Warszawa

dr inż. Marek Szuba, Politechnika Wrocławska, Katedra Energoelektryki. Wrocław

prof. dr hab. inż. Hubert Trzaska, emerytowany profesor Politechniki Wrocławskiej

prof. dr hab. n. med. Marek Zmyślony, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi

dr hab. inż. Patryk Zradziński, Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa